

Technologie informacyjno- -komunikacyjne w podstawie programowej do nauczania języków obcych

Dr inż. Elżbieta Gajek
e.gajek@uw.edu.pl

Wprowadzona obecnie podstawa programowa do nauki języka obcego nowożytnego w wielu punktach wskazuje na możliwość i potrzebę wykorzystania Technologii Informacyjnych i Komunikacyjnych (TIK) w edukacji językowej. W artykule autorka przedstawia zapisy podstawy programowej odnoszące się do cyfrowych pomocy dydaktycznych oraz opisuje przykłady zastosowania techniki w projektach integrujących język, TIK i treści innych przedmiotów.

Wstęp

Podejście do edukacji komputerowej w Europie dzieli ją na dwa prawie równe obszary – w jednym technologie informacyjne i komunikacyjne są uczone jako osobny przedmiot, a w drugim są używane w nauczaniu wszystkich przedmiotów. Polska należy do pierwszego obszaru, jednak idea wprowadzania TIK do edukacji przedmiotowej upowszechnia się. W nauczaniu języków dostęp do edukacyjnych i autentycznych zasobów internetowych w nauczonym języku staje się koniecznością. Ponadto możliwości komunikacyjne sieci tworzą warunki do używania języka do porozumiewania się z rówieśnikami podczas nauki, w sytuacji, gdy nie ma innych sposobów porozumienia. Technika i język obcy stają się narzędziami do komunikacji – tworzą nowe środowisko edukacyjne. W obowiązującej od końca stycznia 2009 roku podstawie programowej (*Rozporządzenie Ministra*) podjęto próby włączenia techniki do edukacji językowej.

W poniższym artykule nie będę dokładnie cytowała zapisów podstawy programowej dla języka obcego nowożytnego – pełny tekst rozporządzenia jest dostępny na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji, skoncentruję się na zawartych tam wskazaniach ogólnych oraz tych, które do-

tyczą korzystania z techniki cyfrowej na lekcjach języków obcych i możliwościach wykorzystania techniki w pracach projektowych.

Pierwszy etap edukacyjny

Na pierwszym etapie wprowadzono nowy przedmiot zajęcia komputerowe. W zakresie wiedzy i sprawności zajęć komputerowych dziecko powinno umieć uruchomić program komputerowy. Jednak na tym etapie edukacyjnym podstawa programowa nie przewiduje korzystania z narzędzi technologii informacyjnych komunikacyjnych w nauce języków obcych. Określa, że po pierwszej klasie dziecko powinno próbować porozumieć się osobami mówiącymi innym językiem, np. reagować na proste polecenia w języku obcym nazywać przedmioty w najbliższym otoczeniu i recytować rymowanki dziecięce. Ponadto powinno rozumieć sens krótkich historyjek opowiedzianych ze wsparciem obrazkami i gestami (*Rozporządzenie Ministra, Załącznik nr 2:6*). Nie ma jednak żadnych przeszkód, aby dziecko korzystało ze słowników obrazkowych w sieci, bajeczek interaktywnych animowanych rymowanek i krótkich historyjek dostępnych w Internecie.

W podstawie programowej dla języka nowożytnego uczeń kończący trzecią klasę ma opanować znacznie więcej wiedzy i umiejętności językowych. Uczeń:

- 1) wie, że ludzie posługują się różnymi językami i aby się z nimi porozumieć, trzeba nauczyć się ich języka (motywacja do nauki języka obcego);
- 2) reaguje werbalnie i niewerbalnie na proste polecenia nauczyciela;
- 3) rozumie wypowiedzi ze słuchu:
  - a) rozróżnia znaczenie wyrazów o podobnym brzmieniu,

- b) rozpoznaje zwroty stosowane na co dzień i potrafi się nimi posługiwać;
  - c) rozumie ogólny sens krótkich opowiadań i baśni przedstawianych także za pomocą obrazów, gestów;
  - d) rozumie sens prostych dialogów w historyjkach obrazkowych (także w nagraniach audio i video);
- 4) czyta ze zrozumieniem wyrazy i proste zdania;
  - 5) zadaje pytania i udziela odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów, recytuje wiersze, rymowanki i śpiewa piosenki, nazywa obiekty z otoczenia i opisuje je, bierze udział w miniprzedstawieniach teatralnych;
  - 6) przepisuje wyrazy i zdania;
  - 7) w nauce języka obcego nowożytnego potrafi korzystać ze słowników obrazkowych, książeczek, środków multimedialnych
  - 8) współpracuje z rówieśnikami w trakcie nauki (Rozporządzenie Ministra Załącznik nr 2:11).

Do klasy trzeciej włącznie nauka odbywa się w systemie zintegrowanym, nie ma więc żadnych przeszkód, aby łączyć język obcy z zajęciami z komputerem. Nauczyciel integrując zadania z obu ścieżek edukacyjnych może więc wykorzystywać liczne strony do nauki języków dla małych dzieci oraz podejmować proste projekty językowe – *webquests* lub zadania w ramach akcji *eTwinning*, opisane w dalszej części artykułu. Edukacja polska ma wspaniałe osiągnięcia w tworzeniu przykładów dobrej praktyki w projektach *eTwinning*, podejmowanych w przedszkolach i w młodszych klasach szkoły podstawowej.

Drugi etap edukacyjny

Na drugim etapie edukacji w klasach IV-VI według podstawy programowej uczeń podnosi znajomość słownictwa, gramatyki w podanym zakresie, opanowuje sprawności językowe: czytanie, pisanie, mówienie i słuchanie, oraz elementy mediacji wewnątrzjęzykowej, tj zamienia tekst pisany na mówiony. Przykładowo niżej podane są zapisy podstawy programowej dla języka nowożytnego, ponieważ w następnych poziomach III.0 i IV.) są one tylko nieznacznie rozszerzone, odpowiednio do wieku i możliwości poznawczych ucznia.

Cele kształcenia – wymagania ogólne

- I. *Znajomość środków językowych.*
Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym

realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

II. Rozumienie wypowiedzi.

Uczeń rozumie bardzo proste i krótkie wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie i powoli, w standardowej odmianie języka, a także krótkie i proste wypowiedzi pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

III. Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń samodzielnie formułuje bardzo krótkie, proste i zrozumiałe wypowiedzi ustne i pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Uczeń uczestniczy w prostej rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

1. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych: leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:
  - 1) człowiek (dane personalne, wygląd zewnętrzny, uczucia i emocje, zainteresowania);
  - 2) dom (miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń domu i ich wyposażenia);
  - 3) szkoła (przedmioty nauczania, przybory szkolne);
  - 4) praca (popularne zawody);
  - 5) życie rodzinne i towarzyskie (członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego);
  - 6) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki);
  - 7) zakupy i usługi (rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie);
  - 8) podróżowanie i turystyka (środki transportu, kierunki świata);
  - 9) kultura (święta, obrzędy);
  - 10) sport (popularne dyscypliny sportu, sprzęt sportowy);
  - 11) zdrowie (samopoczucie, higiena codzienna);
  - 12) świat przyrody (pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz).

2. *Uczeń rozumie wypowiedzi ze słuchu:*
  - 1) reaguje na polecenia;
  - 2) rozumie znaczenie zwrotów dnia codziennego adresowanych do ucznia;
  - 3) rozumie ogólny sens prostego tekstu;
  - 4) wyszukuje proste informacje szczegółowe w tekście słuchanym;
  - 5) rozumie intencje rozmówców (np. podawanie informacji, wyrażanie prośby, zgody lub braku zgody, żartowanie);
  - 6) rozpoznaje rodzaje sytuacji komunikacyjnych (np. u lekarza, w sklepie, na dworcu, w szkole).
3. *Uczeń rozumie krótkie, proste, kilkudzaniowe wypowiedzi pisemne:*
  - 1) rozumie ogólny sens tekstu;
  - 2) wyszukuje proste informacje szczegółowe w tekście;
  - 3) rozpoznaje różne rodzaje tekstów, np. list prywatny, e-mail, SMS, opowiadanie, zaproszenie, kartka pocztowa.
4. *Uczeń tworzy kilkudzaniowe wypowiedzi ustne według wzoru:*
  - 1) opisuje ludzi, przedmioty i miejsca;
  - 2) opowiada o czynnościach życia codziennego;
  - 3) przedstawia swoje upodobania i uczucia.
5. *Uczeń tworzy kilkudzaniowe wypowiedzi pisemne według wzoru:*
  - 1) opisuje ludzi, przedmioty i miejsca;
  - 2) opisuje czynności dnia codziennego;
  - 3) przedstawia swoje upodobania i uczucia.
6. *Uczeń reaguje ustnie w prostych sytuacjach dnia codziennego:*
  - 1) przedstawia siebie i członków swojej rodziny;
  - 2) podaje swój wiek i miejsce zamieszkania;
  - 3) podaje swoje upodobania;
  - 4) mówi, co posiada i co potrafi robić;
  - 5) prosi o informacje;
  - 6) wyraża swoje emocje;
  - 7) wyraża prośby i podziękowania.
7. *Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego w prostych sytuacjach życia codziennego:*
  - 1) udziela podstawowych informacji na swój temat;
  - 2) wyraża podziękowania.
8. *Uczeń przetwarza tekst:*
  - 1) przekazuje ustnie informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego;
  - 2) zapisuje informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego.
9. *Uczeń dokonuje samooceny (np. przy użyciu portfolio językowego) i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, zapamiętywanie nowych wyrazów).*

10. *Uczeń współdziała w grupie, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych.*
11. *Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.*
12. *Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznanne słowa i zwroty).*
13. *Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami) (Rozporządzenie Ministra Załącznik nr 2:24-26).*

Wyraźnie wskazana jest więc potrzeba korzystania z mediów, technologii informacyjnej i komunikacyjnej. Podkreśla się znaczenie prac projektowych – bez szczegółowego precyzowania ich treści oraz potrzebę współpracy w lekcyjnych i pozalekcyjnych pracach projektowych.

Trzeci etap edukacyjny

Języki obce są nauczane na dwóch poziomach podstawowym – III.0, tj. uczeń rozpoczyna naukę języka, oraz zaawansowanym – III.1, tj. uczeń kontynuuje naukę języka, który rozpoczął na drugim etapie edukacji. Na trzecim etapie edukacyjnym podstaw programowa na obu poziomach III.0 i III.1. wyraźnie zaleca wykorzystywanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych w nauczaniu języków obcych.

10. *Uczeń współdziała w grupie, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych.*
11. *Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych (Rozporządzenie Ministra Załącznik nr 4:21, 24).*

Czwarty etap edukacyjny

Na czwartym etapie edukacyjnym przewidziane są następujące poziomy nauki: dla początkujących IV.0 oraz dla kontynuujących naukę IV.1 w zakresie podstawowym na podbudowie poziomu III.0 i w zakresie rozszerzonym na podbudowie poziomu III.1.

Poziom IV.2 przewidziany jest dla oddziałów dwujęzycznych. Zaleca się korzystanie z technologii informacyjnych i komunikacyjnych i mediów oraz podejmowanie prac projektowych we współpracy

z rówieśnikami w ramach lekcji i działań pozalekcyjnych.

10. *Uczeń współdziała w grupie, np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych.*

11. *Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi) również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych (Rozporządzenie Ministra Załącznik nr 4:34).*

Uzupełnienie braków w podstawie programowej

Od trzeciego etapu edukacyjnego dzieci uczą się dwóch języków obcych na dwóch osobnych przedmiotach, czyli stają się wielojęzyczni.

Jednak system przedmiotowy w polskiej edukacji uniemożliwia kształcenie kompetencji różnojęzycznej. Nauczyciele, poza absolwentami wydziałów lingwistyki stosowanej, rzadko posiadają uprawnienia do nauczania dwóch języków. Uczniowie nie mają więc możliwości rozwijania kompetencji różnojęzycznej. W podstawie programowej nie ma też żadnych odniesień do kształcenia różnojęzyczności.

Korzystanie z technologii informacyjnej uzupełnia te braki. Odwiedzanie wielojęzycznych stron internetowych oraz współpraca w projekcie np. z Niemcami lub Francuzami w języku angielskim, stwarza uczniom możliwości porozumiewania się w obu językach. Warto też podejmować współpracę z Brytyjczykami w języku innym niż angielski. Nauczyciele brytyjscy często skarżą się, że mają bardzo mało propozycji współpracy w innych językach – przecież ich uczniowie także chcą się uczyć języków obcych.

Uczniowie mają też niewiele okazji do kształcenie kompetencji międzykulturowej, gdyż w polskiej szkole w większości klas są uczniowie jednej narodowości i jednego języka ojczystego.

W podstawie wskazuje się raczej na stosowanie technologii informacyjnej i komunikacyjnej w obszarze zasobów tekstów pisanych, dźwiękowych i audiowizualnych, niż na możliwości komunikacyjne sieci. Jednak uczniowie, a zwłaszcza uczennice, już w szkole podstawowej z zapałem korzystają z możliwości Web 2.0 w języku ojczystym, np. otwierają własne blogi, korzystają z komunikatorów, skype. Warto więc umiejętności i zapał wykorzystać w komunikacji z uczniami w szkołach zagranicznych.

Nośniki materiałów elektronicznych

Tendencje rozwoju techniki cyfrowej wskazują raczej na zwiększanie się znaczenia mobilności dostępu do Internetu, niż na potrzebę tworzenia oprogramowania stacjonarnego.

Można więc zakupić dla szkoły oprogramowanie stacjonarne na płytach laserowych (CD, DVD), jeśli starszy sprzęt umożliwia jego uruchomienie. Trzeba pamiętać jednak, że jest ono kosztowne, cena rośnie wraz z liczbą licencji wielostanowiskowych. Ponadto wraz z postępem techniki dość szybko przestanie ono być użyteczne: stare oprogramowanie zwykle nie działa na nowym sprzęcie.

W Polsce wielokrotnie podejmowano próby wyposażania pracowni komputerowych w programy do nauki języków w wersji na płytach i sieciowej – za każdym razem, albo płyty gubiły się, zanim dotarły do odbiorcy – czyli ucznia i nauczyciela, albo oprogramowanie sieciowe nie było dostosowane do sprzętu szkolnego. Wydaje się, że lepszym rozwiązaniem jest korzystanie przez szkoły z materiałów internetowych, np. z możliwością pobrania ich w plikach i uruchomienia *offline*. Metodę tę stosuje, np. *The British Council* publikując materiały edukacyjne do nauki angielskiego, do korzystania zarówno *online*, jak *offline*.

Projekty

Nawet jeżeli w podstawie programowej nie ma bezpośrednich wskazań potrzeby lub wręcz konieczności podjęcia komunikacji międzynarodowej za pośrednictwem sieci, to zapisy dotyczące prac projektowych i współpracy umożliwiają nauczycielowi realizację projektów poprzez korzystanie z zasobów sieci i kontakty internetowe. Prace projektowe nad językiem z wykorzystaniem technologii informacyjnych i komunikacyjnych można podzielić na dwie grupy: webquesty, czyli przeszukiwanie sieci i projekty polegające na współpracy uczniów.

Webquest jest wieloetapowym projektem, w którym uczniowie przeszukują sieć w celu wykonania zadania problemowego, które otrzymują od nauczyciela. Powinno być sformułowane w sposób przyjazny i atrakcyjny, aby podnieść motywację do jego realizacji. Następnie wykonują zadanie korzystając ze wskazówek określających strategię i wynik końcowy. Nauczyciel zwykle wskazuje też strony internetowe, z których warto korzystać. Potem przygotowują prezentację wyników. Kolejny

etap polega na ewaluacji wykonanej pracy przez uczniów i nauczyciela i wyciągnięciu wniosków.

Projekt programu eTwinning, podjęty w ramach akcji eTwinning programu *Lifelong Learning*, umożliwia współpracę pomiędzy uczniami i nauczycielami z różnych szkół europejskich. Szkołę należy zarejestrować w portalu, znaleźć partnera korzystając z dostępnych narzędzi, ustalić treść i harmonogram projektu, zarejestrować go i wykonać zadania. Uczestnictwo w projekcie wpływa na rozwój kompetencji technicznych, językowych uczniów i nauczycieli.

W projektach eTwinning wskazana jest współpraca nauczycieli informatyki, języków i innych przedmiotów, aby stworzyć uczniom warunki do wykorzystania wiedzy z różnych dziedzin, umożliwić samodzielne rozwiązywanie problemów międzykulturowych. Przykład współpracy nauczycieli może być doskonałym wzorem wpływającym na rozwój umiejętności budowania zaufania społecznego. Okazuje się bowiem, że dobrobyt społeczeństwa zależy najsilniej od poziomu zaufania społecznego, opisywanego jako stopień, w jakim społeczność podziela wspólne normy i wartości.

Ludzie chętnie podejmują współpracę, jeśli są przekonani, że innych członków społeczności charakteryzuje uczciwe i koperatywne zachowanie oparte właśnie na przestrzeganiu wspólnych zasad moralnych. Społeczności o wysokim stopniu zaufania społecznego, dzięki spontanicznym zachowaniom społecznym, potrafią lepiej urządzić wspólne środowisko życia i pracy – bardziej korzystnie i elastycznie, niż społeczności o niskim stopniu zaufania (Fukuyama 1997). Polska zajmuje ostatnie miejsce w skali zaufania społecznego wśród krajów objętych badaniem ESS (*European Social Survey*) w 2004 roku (Czapiński, Panek 2007:265).

Podsumowanie

W aktualnej podstawie programowej są wyraźne wskazania dotyczące korzystania z możliwości technologii informacyjnych i komunikacyjnych w nauce języków obcych nowożytnych – głównie jako źródeł materiałów w języku obcym.

Zalecenia dotyczące prac projektowych prowadzonych podczas lekcji i pozalekcyjnych także wskazują na możliwości uwzględnienia w nich techniki. Od nauczycieli zależy w jakim stopniu wykorzysta-

ją te wskazania w pracy z uczniami poszerzając je o wzorce współpracy wewnątrzszkolnej i międzynarodowej, która jak się okazuje ma ścisły związek z dobrobytem społecznym. Rola władz edukacyjnych odpowiedzialnych za organizację pracy w szkole i zasoby finansowe polega na zapewnieniu nauczycielom wszystkich przedmiotów warunków i wsparcia niezbędnych do wypełnienia zadań zapisanych podstawie programowej.

Bibliografia

1. Czapiński, J., Panek, T. 2007. *Diagnoza społeczna. Warunki i jakość życia Polaków*. Warszawa: Vizja Press&IT Sp. z o.o. Także [online] Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania. Rada Monitoringu Społecznego [dostęp 01.02.2009] <<http://www.diagnoza.com/>>.
2. eTwinning [online] [dostęp 07.03.2009] <<http://www.e-learning.org.pl/>> <<http://www.etwinning.net/>>
3. Fukuyama, F. 1997. *Zaufanie, kapitał społeczny, a droga do dobrobytu*. Przeł. Anna i Leszek Śliwa. Warszawa: PWN.
4. Gajek, E. 2007. *eTwinning Europejska współpraca szkół Polska 2007 /European Partnerships of Schools Poland 2007* Warszawa: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. Także [online] [dostęp 03.01.2009] <http://www.etwinning.pl/files/broszura_eTwinning2007.pdf>.
5. Gajek, E. 2008. *Edukacja językowa w społeczeństwie informacyjnym*. Warszawa: Instytut Lingwistyki Stosowanej.
6. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Z załącznikami*. Także [online] [dostęp 03.01.2009] <http://bip.men.gov.pl/akty_prawne/akty_prawne.php>

---

*Autorka jest elektronikiem i filologiem,
nauczycielką języka angielskiego i edukatorką.
Pracuje w Instytucie Lingwistyki Stosowanej
Uniwersytetu Warszawskiego i w Ośrodku Edukacji
Informatycznej i Zastosowań Komputerów.
Zajmuje się stosowaniem technologii informacyjnej
i komunikacyjnej w nauczaniu języków obcych.
Jest autorką książek i artykułów na temat wykorzystania
komputerów w edukacji językowej zarówno w klasie,
jak i na odległość oraz programu komputerowego
dla dzieci Klik uczy angielskiego.*
